

מרכז עזרי לחקר איראן והמפרץ הפרסי
مركز عزري برای مطالعات ایران وخليج پارس
The Ezri Center for Iran & Persian Gulf Studies

The Persian Gulf Observer

Perspectives on Iran and the Persian Gulf

ס

ס

ס

"פריצת דרך שולית": נשים בסעודיה מצביעות לראשונה

Issue No. 13

(December 22, 2015)

The Ezri Center for Iran & Persian Gulf Studies at the University of Haifa is happy to launch *The Persian Gulf Observer: Perspectives on Iran and the Persian Gulf*. *The Persian Gulf Observer* will be published periodically, expressing the views and analysis of the Ezri center's researchers on various issues concerning the Persian Gulf region and the countries which lay by its shores. Attached please find the Thirteen issue written by Dr. Eran Segal on ""Negligible Breakthrough": Women in Saudi Arabia voting for the first time in municipal elections" (In Hebrew).

You are most welcome to follow the Ezri Center's tweets at: <https://twitter.com/EzriCenter> , be our friend on Facebook: <https://www.facebook.com/pages/The-Ezri-Center-for-Iran-and-Persian-Gulf-Studies/141080069242626>

Watch and listen to conferences and lecturers in the Center's YouTube channel:

<https://www.youtube.com/channel/UCZdzvlhv7a8nxLjYZdaz68Q>

and visit our site: <http://gulfc.haifa.ac.il/>

You are also cordially invited to visit our site in Persian www.TeHTel.com, where you could find interesting material on various aspects of the life in Israel.

The Persian Gulf Observer: מרכז עזרי לחקר איראן והמפרץ הפרסי באוניברסיטת חיפה שמח להשיק את *Perspectives on Iran and the Persian Gulf*, בו יוצגו מאמרי דעה שיופצו בתדירות תקופתית, פרי- עטם של חוקרי המרכז על מגוון נושאים מאזור המפרץ הפרסי והמדינות השוכנות לחופיה. להלן הגיליון השלושה-עשר ובו מאמר מאת ד"ר ערן סגל בנושא "פריצת דרך שולית": נשים בסעודיה מצביעות לראשונה" (בעברית)

אנו מזמינים אתכם לעקוב אחרי ציוצי המרכז בכתובת: <https://twitter.com/EzriCenter> ,

להיות חברים שלנו בפייסבוק: <https://www.facebook.com/pages/The-Ezri-Center-for-Iran-and-Persian-Gulf-Studies/141080069242626>

[Persian-Gulf-Studies/141080069242626](https://www.youtube.com/channel/UCZdzvlhv7a8nxLjYZdaz68Q)

לצפות ולהאזין לכנסים והרצאות בערוץ היו-טיוב של המרכז:

<https://www.youtube.com/channel/UCZdzvlhv7a8nxLjYZdaz68Q>

ולבקר אותנו באתר הבית: <http://gulfc.haifa.ac.il/>

דוברי ויודעי הפרסית שביניכם מוזמנים לבקר באתר שלנו בשפה הפרסית www.TeHTel.com בו ניתן למצוא חומרים מעניינים על היבטים שונים של החיים בישראל.

"פריצת דרך שולית": נשים בסעודיה מצביעות לראשונה

בבחירות המקומיות

ערן סגל

ב-12 בדצמבר 2015 סעודיה הצטרפה למדינות המאפשרות לנשים לבחור ולהיבחר. בכך היא גם משלימה את המגמה בקרב מדינות ה-GCC אשר מאז שלהי שנות התשעים החלו בהדרגה לאפשר לנשים להצביע עבור המוסדות בהם מתאפשר לגברים להצביע: קטאר 1999, בחריין 2002, עומאן 2004,¹ כווית והאמירויות 2006 (על פי השנים בהן נשים הצביעו לראשונה בפועל).

ההחלטה לאפשר השתתפות נשים בבחירות לרשויות המקומיות התקבלה על ידי המלך עבדאללה המנוח בשנת 2011, לפני הבחירות הקודמות שנערכו בממלכה. לאחר שבפעם הראשונה שבה נערכו בחירות (2005)² לא התאפשר לנשים להצביע, החלה מחאה שהגיעה לשיאה בתקופה שקדמה לבחירות בשנת 2011. המלך עבדאללה התווה את הדרך להשתתפות נשים בפוליטיקה הסעודית גם בכך שבשנת 2013 הכניס לראשונה לפרלמנט הסעודי (מג'לס אל-שורא) 30 נציגות (המהוות 20% מהחברים). זהו גוף שהוקם בשנת 1993, כל חבריו ממונים על ידי השלטון ותפקידיו מסתכמים בעיקר במתן ייעוץ לממשלה. זכויות הצבעה בסעודיה ניתנות כאמור אך ורק בבחירות לרשויות המקומיות. קרדיט צריך להינתן למלך עבדאללה גם על המינוי הראשון של אישה לתפקיד בממשלה כאשר בשנת 2009 מונתה סגנית שר.³

¹ אם כי קבוצה מצומצמת של נשים הצביעה כבר משנת 1994.

² אם מתעלמים מהניסיון הקצר בתקופת המלך סעוד (נערכו בשנים 1954-1962), ראו למשל: Toby Matthiesen, "Centre-Periphery Relations and the Emergence of a Public Sphere in Saudi Arabia: The Municipal Elections in the Eastern Province, 1954-1960," *British Journal of Middle Eastern Studies* 42, 3 (2015), pp. 320-338.

³ הרחבה על הנושא בכללותו ניתן למצוא במאמרי "נשים במפרץ: רפורמות בחברות שמרניות," בתוך סולי שאהוור וערן סגל (עורכים), *המפרץ הפרסי: כיוונים חדשים במחקר אינטרדיסציפלינרי* (תל אביב: כתב ווב, 2014), עמ' 61-79.

הבחירות הללו הציגו עוד שני חידושים חשובים. בשתי המערכות הראשונות (2005, 2011) הנבחרים מילאו את מחצית המקומות ברשויות המקומיות כאשר שאר הנציגים מונו על ידי השלטון. בבחירות האלו הוגדלה הייצוגיות לשני שלישים כלומר רוב לנבחרים על הממונים (אם כי הגדילו גם את מספר החברים במועצות), וכן גיל ההצבעה הופחת מ-21 ל-18. צעד זה חשוב בעיקר בשל השפעתם ההולכת וגוברת של הצעירים על החברה בממלכה. יחד עם זאת להצבעה בבחירות נרשמו רק כמיליון וחצי מתוך יותר מעשרים מיליון אזרחים (מעל מחציתם בגיל ההצבעה), כלומר אחוז נמוך למדי. גם בשכנותיה של סעודיה כמו קטאר או האמירויות נרשמים שיעורי השתתפות נמוכים וההסבר לכך תלוי בנקודת המבט. הפרשנות הביקורתית טוענת על פי רוב שסמכויות המועצות מצומצמות ולכן הבחירות אינן מעוררות עניין, ואילו פרשנות אוהדת למשטרים מצביעה על כך שניהול המוסדות הינו מוצלח ולכן האזרחים חשים פחות צורך לגלות מעורבות ולהשפיע.

בבחירות הללו הנשים ניצבו בפני מספר בעיות הן בהצבעה והן בהתמודדות. כל אישה בסעודיה זקוקה לאפטרופוס רשמי בכל שלב בחייה ועל כן זכויותיה מוקנות לה רק באמצעותו. בכדי להצביע בבחירות יש להירשם ברישום מוקדם וזאת על ידי הצגת מסמכים המאשרים את האזרחות ואת מקום המגורים. נשים בסעודיה זכו רק במאה ה-21 לאפשרות להוצאת תעודת זהות ולא כולן מימשו או יכלו לממש את הזכאות הזו אך הבעיה הגדולה יותר היתה להוכיח את מקום המגורים. הבירוקרטיה שהתלוותה לכך אילצה נשים רבות לוותר על זכותן להצביע. בעיית ניהול הקמפיין היתה חמורה אף יותר כאשר נאסר על נשים לנהל קמפיין ציבורי ואף להיפגש עם גברים במהלכו. על כן המתמודדות השתמשו ברשתות החברתיות, באמצעים טכנולוגיים שונים או בתומכיהן הגברים בכדי להפיץ את תפיסותיהן בקרב האלקטורט הגברי. הקמפיין הוגבל למעשה לשבועיים כי המועמדות אושרה רק בשלהי נובמבר. 235 מועמדים (כולל 9 נשים) נפסלו עוד לפני ההצבעה. לג'ין אל-הד'לול, אשר התפרסמה בסוף 2014 בניסיונה לחצות עם רכבה את מעבר הגבול מהאמירויות לסעודיה שהסתיים במעצרה למשך כחודשיים, נפסלה גם היא מלהשתתף אך שלושה ימים לפני הבחירות אושר לה להתמודד.

ביום הבחירות הוצבו קלפיות נפרדות לנשים ולגברים, תופעה מקובלת במפרץ ולא רק בסעודיה, אך מספר הקלפיות לנשים היה כמחצית מקלפיות הגברים והמרחק הרב שחלקן נדרש בכדי להגיע אליהן ככל הנראה היקשה על נשים במיוחד באזורי הפריפריה. העובדה שסעודיה היא המדינה היחידה בעולם שאינה מאפשרת לנשים לנהוג תרמה באופן טבעי להדרתן היחסית מהקלפיות.

הבחירות ל-284 מועצות ברחבי הממלכה התנהלו ב-1296 קלפיות, והמועמדים התחרו על 2106 מקומות כשעליהם יצטרפו עוד כ-1050 שימונו בהמשך על ידי השלטון. ההצבעה בפועל היתה על ידי כ-700 אלף בוחרים המהווים

כ-47% מתוך כמיליון וחצי שנרשמו לבחירות. בקרב הנשים נרשמו אחוזי הצבעה גבוהים כאשר מעל 100 אלף מתוך 130 אלף הנרשמות הצביעו בפועל (כלומר מעל 80%). על פי התוצאות שדווחו נבחרו 21 נשים המהוות כאחוז אחד מהנציגים הנבחרים במועצות. נבחרו נציגות ב-11 מחוזות שונים, כלומר כמעט בכל רחבי הממלכה.⁴ בסיכומו של דבר נשים היוו 14% מהנרשמים להצבעה, 9% מהמתמודדים ואחוז אחד מהנבחרים למועצה.

הבחירות הללו משכו את עיני התקשורת המערבית בשל השתתפות הנשים ואף יצרו עניין בקרב קבוצות מסוימות בסעודיה אך בשלב זה עדיין לא ניתן לראות בכך שינוי מהותי. אנשי דת הביעו התנגדות, לעיתים עזה במיוחד, לחידוש הזה ולא יהיה זה מפתיע אם בהמשך התהליכים הללו יעצרו מסיבות שונות. בהתחשב בשינוי החברתי האיטי באחת החברות השמרניות בעולם מדובר בפריצת דרך אך יהיה זה מוגזם לראות בכך שינוי משמעותי.

⁴ מידע רשמי (אך חלקי למדי) על תוצאות הבחירות ניתן למצוא כאן - <http://www.intekhab.gov.sa>